

บทที่ 5

รายงานผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

รายงานในบทนี้ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและเกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนมา โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่ออธิบายความเชื่อมโยงของประเด็นที่ศึกษาและสภาพการณ์ทางสังคมโดยนำมาจัดหมวดหมู่ โดยมีลำดับการรายงานผลข้อมูลตามดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาของวิทยุชุมชน
2. แนวทางการแก้ปัญหาวิทยุชุมชน
3. แนวทางการพัฒนาการกำกับวิทยุชุมชน
4. แนวทางการทำงานของวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

5.1 สภาพปัญหาของวิทยุชุมชน

ในด้านสภาพปัญหาวิทยุชุมชน จากการสนทนากลุ่มพบว่า การดำเนินงานด้านวิทยุชุมชนในประเทศไทยมีปัญหา 7 ประการ คือ 1) การซ้อนหรือรบกวนกันของคลื่นความถี่ 2) ความแตกต่างในแนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน 3) ความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่กำกับดูแลวิทยุชุมชน 4) การขาดรายได้และเงินสนับสนุนที่ส่งผลให้เกิดการโฆษณา 5) การขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจการวิทยุชุมชน 6) การใช้วิทยุชุมชนในทางที่ไม่เหมาะสม และ 7) การปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไม่เหมาะสม

5.1.1 การซ้อนหรือรบกวนกันของคลื่นความถี่

ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงสถานการณ์วิทยุชุมชนในปัจจุบันว่าเกิดคลื่นรบกวนเบียดกัน ซึ่งสภาพดังกล่าวเกิดจากผู้ประกอบกิจการใช้เครื่องส่งสัญญาณที่มีกำลังสูงเกินไป หรือบางรายใช้รถส่งสัญญาณวิทยุเคลื่อนที่ไปเรื่อยๆ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจสอบหรือควบคุมได้ ปัญหาดังกล่าวไม่เพียงแต่ทำให้เกิดคลื่นรบกวนกันระหว่างวิทยุชุมชนเท่านั้น แต่ยังรบกวนคลื่นกระแสหลักด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“...คุณ ไปที่หาดใหญ่วันนี้เปิดที่ 98 พุ่งนี้ย้ายไป 98.75 ย้ายไปเรื่อยๆเลยแล้วก็รถเคลื่อนที่ไปเรื่อยๆ แล้วใครจะจับได้ แล้วก็ไม่รู้จริงๆ มีอยู่จำนวนเท่าไร อย่างภูเก็ตเมืองไหนหนาแน่นมีปัญหาเยอะจะเป็นเหตุผลให้จะฆ่ากันตายอยู่แล้ว”

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเกิดการรบกวนกันของคลื่น ยังพบว่าคลื่นวิทยุชุมชนรบกวนคลื่นความถี่อื่นจนนำไปสู่ปัญหาได้ เช่น รบกวนย่านการสื่อสารการบิน ดังข้อความ

“...อุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งสัญญาณนั้นมีได้รับกวนสัญญาณการบินแต่อย่างใด แต่อาจจะเป็นการกวนย่านการสื่อสารระหว่างนักบินกับหอบังคับการ ที่จะทำให้ได้ยินเสียงแทรกหรือมีเสียงเพลงในระหว่างการสื่อสาร แต่ทั้งนี้มิใช่ประเด็นหลักที่ทำให้เครื่องบินตก...”

“...คือมันรบกวนวิทยุการบินซึ่งถูกทำให้หยุดชั่วคราวไปช่วงหนึ่งตั้งแต่สมัยคุณทักษิณที่กาญจนบุรี...”

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เกิดจากการคลื่นวิทยุชุมชนรบกวนคลื่นความถี่อื่นคือการนำไปสู่ความไม่พอใจของคลื่นกระแสหลัก ดังข้อความ

“ฟังวิทยุกระแสหลักแล้วไม่ซัดมันมีคลื่นแทรก อาจจะด้วยเนื้อหาการเมืองที่เอา มาด่ากันหรือเนื้อหาอื่นที่เราไม่อยากจะฟังโดยตั้งใจนั้นก็ถือว่าคลื่นแทรกที่ทำให้เจ้าของวิทยุกระแสหลักออกมาร้องเรียนว่าทำไมของเขาเสียสัมปทาน เสียภาษี ถูกต้อง ทำไมเนื้อหาที่ออกไปถึงถูกแทรกโดยคนที่ไม่ได้เสียอะไรเลย”

5.1.2 ความแตกต่างในแนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน

วิทยุชุมชนเกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญปี 2540 มาตรา 40 ที่อนุญาตให้ประชาชนสามารถเป็นเจ้าของสื่อได้ ซึ่งการดำเนินกิจการวิทยุชุมชนในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการทดลองผิดลองถูก จนกระทั่งมีลักษณะพึงประสงค์ทางด้านเทคนิคเกิดขึ้น และมีกำหนดข้อจำกัดในการกระจายคลื่นความถี่ที่ 30-30-15 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในขณะนั้นวิทยุชุมชนยังขาดกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมและกำกับที่ชัดเจน ทำให้คลื่นความถี่ที่มีอยู่ถูกนำไปใช้ในธุรกิจ โดยประเด็นนี้ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่าวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

1) วิทยุชุมชนแท้จริงที่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญปี 2540 ซึ่งวิทยุชุมชนกลุ่มนี้จะมีไม่เกิน 5 เฮอร์เซ็นต์ของจำนวนสถานีวิทยุชุมชนที่มีอยู่ประมาณ 3,000 สถานี

2) วิทยุชุมชนที่มุ่งเน้นด้านธุรกิจ ซึ่งจะมีตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่โดยวิทยุชุมชนในกลุ่มนี้จะมีประมาณ 95 เฮอร์เซ็นต์ของวิทยุชุมชนทั้งหมด วิทยุชุมชนในกลุ่มนี้สามารถแบ่งที่มาได้เป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มแรก เป็นกลุ่มวิทยุกระแสหลักที่ถูกคัดออกจากรายการที่เคยทำอยู่ ดังนั้นจึงเลือกใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือในการดำเนินธุรกิจ ส่วนกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่ไม่เคยประกอบกิจการวิทยุชุมชนมาก่อน แต่เห็นว่า

เป็นช่องทางใหม่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาดำเนินกิจการได้ อีกทั้งยังไม่มีกฎหมายกำกับดูแลจึงเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการหลายราย รวมทั้งนักการเมือง ส่วนราชการต่างๆ เช่น อบต. หันมาทดลองทำวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเพื่อธุรกิจขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ โดยเป็นลักษณะของการจัดตั้งสถานีเกือบทุกจังหวัดทั่วประเทศและรับสัญญาณจากดาวเทียม ซึ่งการประกอบกิจการดังกล่าวเป็นการลงทุนต่ำแต่ได้ผลกำไรสูง และการประกอบกิจการดังกล่าวมิได้มีลักษณะของความเป็นวิสาหกิจชุมชนหากแต่ใช้วิธีการแอบอ้างว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อใช้ในการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจ

5.1.3 ความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่กำกับดูแลวิสาหกิจชุมชน

เนื่องจาก แต่เดิมกรมประชาสัมพันธ์ที่เคยเป็นผู้รับผิดชอบเดิมนั้น มิได้มีการจัดระบบการให้ใบอนุญาตที่รัดกุม นั่นคือ กรมประชาสัมพันธ์ออกอนุญาตให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยไม่มีลายลักษณ์อักษร ทำให้ไม่สามารถสืบค้นข้อมูลย้อนหลังได้ เป็นเหตุให้ กทช. โดยมีคณะอนุกรรมการฯ เป็นผู้รับผิดชอบและทำหน้าที่กำกับดูแล และออกใบอนุญาตชั่วคราวให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำเป็นต้องจัดระเบียบให้กับทุกสถานี โดยการวางระบบข้อมูลเสียใหม่เพื่อให้สถานีวิสาหกิจชุมชนประกอบกิจการอย่างถูกต้องกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดีคณะอนุกรรมการฯ มิได้อำนาจในการดำเนินการอย่างเบ็ดเสร็จ เนื่องจากการตัดสินใจต้องขึ้นอยู่กับ กทช. ซึ่งเป็นสาเหตุให้การทำงานบางอย่างเกิดความล่าช้า อีกทั้งสถานีวิสาหกิจชุมชนที่ใบอนุญาตหมดอายุและผู้ประกอบการรายใหม่ไม่สามารถขออนุญาตประกอบกิจการอย่างถูกต้องกฎหมายได้ ประเด็นเรื่องการขาดองค์การกำกับดูแลที่ชัดเจนนั้นเป็นสาเหตุทำให้การจัดตั้ง การขอใบอนุญาต และการขอต่ออายุ ประสบปัญหา อีกทั้งยังนำไปสู่ความคิดในการตีความต่างๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่แตกต่างกัน ดังเห็นได้จากข้อความ

“วิสาหกิจที่ใบอนุญาตหมดนี้เพียบเลยแล้วเขาก็พยายามจะขอให้อนุมัติให้อนุมัติ แต่เราก็ให้ไม่ได้เพราะกระบวนการยังไม่สมบูรณ์มันก็เลยผิดกันหมด”

“ใช่เขากำลังโยนลูกกันอยู่”

“เพราะเราไม่มีอำนาจ เพราะกฎหมายที่พี่เขียนนะแหละขอภัยเพราะมันเขียนลบอำนาจของกรมประชาสัมพันธ์หมดเลย”

“นี่คือปัญหาของสังคมไทยอาจจะนอกเรื่องเพื่อจะย้อนกลับมาให้เห็นว่าอะไรเป็นปัญหาที่แท้จริงของการจัดการวิสาหกิจชุมชนเรื่องกฎหมาย เรื่องนโยบายหรือหลักนิติธรรมที่มันปั่นป่วนไปหมดมันก็เลยไม่สามารถใครจะทำอะไรได้ ในตอนนี้ ถ้าใครจะทำอะไรได้ก็จะจับอันหนึ่งอีกอันก็จะโยนวาย”

“มันก็เป็นเรื่องการเขียนกฎหมายตอนนั้นที่อยู่บนพื้นฐานของสมมุติฐานที่ค่อนข้างเกลียดนักการเมือง บทเฉพาะกาลก็เลยตัดอำนาจของประชาชนที่จะกำกับดูแลของวิฑูโทรทัศน์ไปเลย”

“พอกรรมการไปดูกฎหมายอีกสามตัว วิธีปฏิบัติอีก 5 แบบมันก็ออกมาบังคับกูดท้าย มังกรแบบนี้”

“พิพากษามองอย่างหนึ่งอัยการคิดอีกอย่าง นิติกรของกฤษฎีกาคิดอีกอย่าง สื่อมวลชนคิดอีกอย่าง เมื่อไหร่มันจะไปด้วยกัน และปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่เสร็จแล้ว”

“แต่คุณไม่ได้ลงมือปฏิบัติเหมือนเขาคุณไม่รู้หรือว่าเขาเจออะไร และการเขียนกฎหมายที่ดีที่สุดคือรองรับคนเอาไปใช้ ไม่ใช่รองรับความถูกต้องที่คุณคิดแบบนี้มันไม่ได้”

ปัญหาสำคัญของการกำกับดูแลวิฑูโทรทัศน์ประการหนึ่งคือ รัฐบาลถูกกฎหมายกำหนดไว้ ทำให้ตอนนี้คล้ายกับไม่เหลืออำนาจใดๆ เลย พรบ.ประกอบกิจการก็ไม่มีผลเพราะตอนนี้ไม่มีอำนาจดำเนินการ

“วิฑูโทรปัจจุบันหลายสถานีตอนนี้ใบอนุญาตก็หายไปแล้วเนื่องจากที่ผ่านมารวมประชาสัมพันธ์ทำงานค่อนข้างนานมากและไม่มีการจัดระบบและก็ให้กันหลายปี 20-30 ปี ไม่มีลายลักษณ์อักษรบ้างอะไรบ้าง พออนุเข้าไปสืบสาวราวเรื่องก็ต้องล้มกระดานใหม่หมด รุ่นปัจจุบันนี้ก็แต่ละคลื่นสัญญาณก็หายไป ใบอนุญาตก็ไม่มี ก็คือรู้กันปากต่อปากแต่หลักฐานมันไม่มีกลายเป็นปัญหาใหญ่มากของอนุชุดนี้ว่าจะตั้งหลักกันตรงไหนเพราะว่ามันผิดกันหมดเลย มันจะต้องปิดวิฑูโทรชุมชนก่อนหรือปิดวิฑูโทรกระแสหลักก่อนที่ขัดกฎหมาย เราก็เลยคุยกันในอนุว่าถ้าอย่างนั้นมันก็คงจะปิดใครไม่ได้ช่วงนี้ ก็เป็นช่วงยกประโยชน์ให้ทุกคน อนุก็จะทำเรื่องให้เร็วที่สุดที่จะเอาทุกฝ่ายมาต่อแถวให้หมด อันนี้ก็เป็นข้อมูลเพิ่มเติมว่าทำไมมันถึงอลหม่านไม่มีใครจัดการใครได้สักที”

“แต่มันก็จะมมีปัญหาอื่นที่ไม่ใช่แค่วิฑูโทรชุมชนมันก็มีวิฑูโทรอื่นๆที่หมดสัญญา และกัวิฑูโทรธุรกิจขนาดกลางขนาดเล็กเขาก็โวยวายเหมือนกันว่าเขาก็อยากขอใบอนุญาตแล้วแต่ไม่มีใครให้ใบอนุญาตเขาก็มีสิทธิได้เหมือนกัน”

5.1.4 การขาดรายได้และเงินสนับสนุนที่ส่งผลให้เกิดการโฆษณา

สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่สามารถดำเนินกิจการไปได้ แม้ว่าการบริหารจัดการจะมีใช้แบบมีออาชีพ แต่อย่างไรก็ดี สถานีวิทยุชุมชนสามารถหารายได้มาจากกองทุนของคนในชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร ตลอดจนค่าอุปกรณ์ต่างๆ

มันเป็นวาระซ่อนเร้นว่าจริงๆแล้ววิทยุชุมชนที่แท้จริงปรัชญามันเป็นยังไงคือทำเพื่อชุมชน ของชุมชน โดยชุมชน แบบนี้ไม่ต้องพูดกันมาก มันเป็นธรรมดาที่ทุกคนต้องรู้แต่ในเมื่อรัฐเองมีความตั้งใจที่จะทำให้มีวาระซ่อนเร้น เกิดความวุ่นวายขึ้นในกรมประชาสัมพันธ์แล้วก็บอกว่านี่คือความต้องการของภาคประชาชนในการที่โฆษณาได้ 6 นาทีผมก็อยู่ในห้องนั้นด้วย

5.1.5 การขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจการวิทยุชุมชน

การขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจการวิทยุชุมชน เป็นปัญหาสำคัญของวิทยุชุมชน เพราะทำให้ประชาชนเกิดความไม่เข้าใจหลักหรือปรัชญาของวิทยุชุมชนที่แท้จริง บางครั้งถูกหลอกหลวง หรือตกเป็นเหยื่อของผลประโยชน์ทางธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่การไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงของรายการวิทยุชุมชนที่มีบทบาทในการสร้างสื่อที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

สิ่งที่ทำให้เห็นได้ชัดว่าชาวบ้านยังขาดความเข้าใจเรื่องความเป็นวิทยุชุมชนอยู่เห็นได้จากข้อความดังนี้

“มีเยอะ ถ้าอยู่ตามหมู่บ้านเราจะได้ยินเสียงจากหลายสถานีแต่ก็ไม่แน่ใจว่าใช้วิทยุชุมชนจริงหรือเปล่าแต่ก็เรียกตัวเองว่าวิทยุชุมชน”

“ก็เห็นด้วยลักษณะมันคล้ายๆกัน บางทีจริงๆจะเป็นเหมือนหอกกระจายข่าวแต่จะแทนตัวเองว่าเป็นวิทยุของชุมชน เพราะฉะนั้นเห็นด้วยกับอาจารย์ที่พูดถึงเมื่อครูว่าเราควรจะนิยามให้ชัดเจนว่าอะไรที่เรียกว่าวิทยุชุมชน เพราะตอนนี้อะไรที่เป็นคลื่นขึ้นมาก็บอกเลยว่าเป็นวิทยุชุมชน”

การขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานวิทยุชุมชน ยังส่งผลถึงการกระทำที่ผิดพลาดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่นกรณีที่ชาวบ้านถูกหลอกซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน หรือจัดตั้งวิทยุชุมชนอย่างไม่ถูกต้อง เห็นได้จากข้อความดังนี้

“คนถูกหลอกหลวงให้ซื้อเสา ซื้อจาน มาประกอบกิจการนี้”

“อย่างกาญจนบุรีเข้าก็ทำ 3,000 กว่าสถานีไม่มีใครเป็นอะไรมีกทข. โผล่จะไปจัดการกาญจนบุรีแล้วก็บอกว่าจะฟ้องเขา ทำไมให้เขาเข้าคุกเปล่าๆ คนอื่นเข้าก็ออกกัน กทข. ก็บอกว่าไม่ได้ มันไม่ถูกซึ่งหน้าเมื่อมาแล้วก็ต้องว่ากัน ไปมันก็เลยเป็นแบบนี้ ขึ้นศาลกันต่อไป ทั้งที่ไม่ใช่รายใหญ่เลยนะคะที่กาญจนบุรี เป็นรายเล็กๆ ไม่รู้โอโนอิเหน่เป็นชาวบ้าน”

รายการวิทยุชุมชนที่ทำเพื่อแผ่ประโยชน์ทางธุรกิจ จะขาดบรรทัดหรือสุนทรียะของความเป็นวิทยุชุมชน เนื่องจากผู้ดำเนินรายการขาดคุณภาพและมาตรฐานในการดำเนินงาน ดังนั้น เนื้อหาของรายการจึงผิดเพี้ยนไปจากปรัชญาวิทยุชุมชน

“ไม่ได้บรรทัดหรือสุนทรียะที่ผู้ฟังควรจะได้รับจากเนื้อหาวิทยุชุมชนอย่างแท้จริงเนื่องจากเราขาดมาตรฐานและคุณภาพของบุคคลากร”

“ที่สำคัญที่สุดคือเราไม่ได้บรรทัดหรือสุนทรียะที่ผู้ฟังควรจะได้รับจากเนื้อหาวิทยุชุมชนอย่างแท้จริงเนื่องจากเราขาดมาตรฐานและคุณภาพของบุคคลากรที่ทำ มันขาดการกลั่นกรองว่าคนแบบไหนถึงจะพูดออกสื่อวิทยุได้ หรือการจัดการบริหารสถานีวิทยุอย่างไรถึงจะตอบสนองต่อมวลชนหรือการมีส่วนร่วมของชุมชนได้”

นอกจากนี้รายการวิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยผู้ที่ปราศจากความรู้ที่ถูกต้อง อาจนำไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมแก่สังคม ทำให้แทนที่จะเป็นสื่อของชุมชนเพื่อการพัฒนา กลับเป็นการตอกย้ำความไม่เหมาะสมให้คงอยู่ และเกิดเป็นความเข้าใจผิดจากต้นแบบที่ผิดพลาดอย่างไม่ควรจะเป็น

“มันขาดคุณภาพมาตรฐานตรงนั้นทำให้เชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมเราแย่ เพราะใครอยากจะทำก็ขึ้นมาพูดอะไรก็ได้ มันก็ทำให้เกิดการเลียนแบบ และเยาวชนที่ไม่มีวุฒิภาวะที่จะคัดสรรกลั่นกรองเพียงพอเขาก็เอาไปใช้ในทางที่ผิด”

5.1.6 การใช้วิทยุชุมชนในทางที่ไม่เหมาะสม

การใช้วิทยุชุมชนในทางที่ไม่เหมาะสมนั้น เห็นได้ในหลายแง่มุม โดยส่วนใหญ่ วิทยุชุมชนจะถูกใช้ไปเป็นช่องทางแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านการเมือง หาผลประโยชน์ทางธุรกิจโดยอาศัยช่องว่างของกฎระเบียบต่างๆ ที่ยังคลุมเครืออยู่ ในด้านการเมือง ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า

“...ท่ามกลางวิถุชุมชนที่กำลังเป็นเป้า เป็นเหยื่อ และเป็นเครื่องมือของกลุ่มธุรกิจ การเมือง ...”

“จริงๆมันจะมีสักเท่าไรที่จะเน้นหลักการการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การกระจายการสื่อสาร ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม หลักการพวกนั้นมันจะมีสักกี่คนที่ไปแตะและทำเพื่อตอบโจทย์หลักการเหล่านั้นจริงๆ มันมีสาเหตุอีกหลายอย่างปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นอย่างที่ว่าอาจารย์...พูดเรื่องกระแสกดดันทางการเมือง เราจะเห็นว่าการเมืองทุกยุคมันจะมีวาระซ่อนเร้นเหมือนกับปฏิรูปสื่อแต่ขณะเดียวกันอยากจะแทรกแซงสื่อ อยากจะเป็นเจ้าของสื่อ ครอบงำสื่อ”

“ตอนนี้วิถุชุมชนที่ดังที่สุดคือวิถุชุมชนของคนเสื้อแดงที่พยายามเอาคนรักอุดร รักเชียงใหม่มารวมตัวกันกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือกดดันรัฐบาลชุดนี้”

“อะไรที่เป็นปัญหาของสังคมที่ว่าวิถุชุมชน 30 30 15 เขาไม่มีปัญหาตรงนี้หรือเขาอยู่ของเขาได้แต่คนที่มีปัญหาคือคนที่สร้างปัญหาอยู่ทุกวันนี้ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มการเมืองท้องถิ่นก็ดี วันนี้ที่ไปไหนก็เหมือนเป็นตัวเงินตัวทองใครรู้ว่าเราเป็นนายสถานีนักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาเลยว่าอาจารย์ทำวิทยุยังงี้”

ในด้านที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ เห็นได้จากข้อความ

“ก็มีวิถุชุมชนแอบแฝงอย่างที่เรากลัวกัน 6 นาทีแห่งนาทีทอง ทำธุรกิจให้คนที่ไม่หวังผลประโยชน์ใช้เป็นช่องทางคือทั้งๆที่รู้ว่าไม่ถูกต้องไม่ตรงตามเจตนารมณ์แต่ก็ต้องการใช้ประโยชน์จากการนี้”

“คนยากจนจากกระแสหลักมาหาकिनเงินเดิบโตเพราะมันราคาถูกและไม่ต้องไปเช่าเวลาใครและกระแสหลักที่กำลังจะหมดไปเรื่อยๆ”

“สถานการณ์ปัจจุบันนี้ที่ว่าสิ่งที่ต้องแก้ปัญหาคือสื่อวิถุขนาดใหญ่ที่เข้าไปแทรกตัวอยู่ในวิถุชุมชน”

“นักจัดรายการระดับสถานีใหญ่ที่เขาถูกออกไปให้ไม่มีสัมปทานของวิทยุกระแสหลักได้เขาก็ออกมาตั้งเอง แล้วผมจะตั้งสัก 10 สถานีก็ได้ จะวิ่งก็ได้ วันตั้งแต่ตั้ง

ถึง50สตางค์ถึง75สตางค์ก็ได้จัดได้หมด นี่ก็คือในเรื่องของสภาพธุรกิจพอเอาไม่อยู่”

“เพราะว่าผลประโยชน์ของวิทยุกระแสหลัก ตรงนั้น โฆษณาแทบจะไม่ได้เลยมันย้ายไปอยู่ที่วิทยุชุมชนหมดและกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กที่ไม่ได้จดทะเบียนและไม่ได้เสียภาษีลงทุนต่ำแทบจะไม่ได้ลงทุนอะไรแต่ได้เต็มที่ โฆษณาตัวหนึ่งสมัยก่อนไม่ต่ำกว่า 20,000-30,000 บาทต่อเดือน เดียวนี้เท่าไร่ครึ่ง 2,000 บาทนี่เยอะแล้วนะครึ่งถ้ามีสองตัวลดราคาอีกเท่าไร่”

5.1.7 การปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไม่เหมาะสม

การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนอย่างมากที่นำไปสู่ปัญหาวิทยุชุมชน ปัญหาแรกที่พบคือความไม่เข้มแข็งของการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาหลายด้านตามมา ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานในเรื่องนี้ เห็นได้จากข้อความ

“ความไม่เข้มแข็งของการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือเรามีสูตร 30 30 15 ไซ้ใหม่คะคือสูงไม่เกิน 30 เมตรจากพื้นดิน กระจายเสียงไม่เกิน 30 watt และ กระจายเสียงไม่เกิน 15 กิโลเมตร”

“แต่ตอนนี้มันมีโฆษณาถึงขนาดกรมประชาสัมพันธ์เมื่อปี 47-48 ออกประกาศเตือนว่าอย่างหลงเชื่อการบอกว่าซื้อเสาทำนี้ เครื่องมือนี้ถูกต้องได้รับใบอนุญาตจากวิทยุโทรคมนาคมเรียบร้อยแล้วและคุณจะได้สิทธิทำคลื่นวิทยุชุมชนเมื่อซื้อกับเรา จนกรมประชาสัมพันธ์ต้องทำประกาศเตือนเลยว่าอย่าไปหลงเชื่อแต่ทุกคนก็ไปไซ้ นี่ก็คืออีกปัญหาหนึ่งคือการบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มแข็ง”

นอกจากการปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมแล้ว ช่องว่างของกฎหมายที่ไม่ชัดเจน ยังเปิดโอกาสให้บุคคลแสวงหาผลประโยชน์จากช่องว่างดังกล่าว เช่นการเรียกร้องผลประโยชน์ต่างๆ ดังเห็นได้จากข้อความ

“เราเจอปัญหาอะไรเช่นคลื่น 101.5 ที่ยังไม่เกินรัศมีกำลังส่งวิทยุจุฬา อย่างวิทยุจุฬา 5 กิโลวัตต์ที่ได้รับอนุญาตมาซึ่งจริงๆแล้วถือว่าไม่มีใบอนุญาตแล้วไปได้ถึงตรงไหนบ้าง เช่นไปเขตรอบๆนนทบุรี แต่มี 101.5 ที่นนทบุรี มี 101.5 ที่สมุทรปราการ ถามว่าผิดไหม ผิด แต่พี่ไม่กล้าหอกและไม่รู้พี่จะเอาอะไรไปร้องกับกทช.เพราะพี่ก็ไม่ใช่วิทยุที่ถูกต้อง พอ กทช.พูดบอกว่าส่งหนังสือมาสิครับว่า

ใครเดียวเราจะจับให้ บอกไม่ต้องจับหรอกเพราะอะไรรู้ไหมเพราะว่าถ้าเป็น 101.5 เรารู้แล้วว่าคนนี้ใครทำเราก้ไปตะหมูเข้าปากหมาอีกแล้วเขาก็ไปคุยกัน”

5.2 แนวทางการแก้ปัญหาวิทยุชุมชน

จากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาวิทยุชุมชน ไว้ 4 ประเด็น คือ 1) ระเบียบวิธีปฏิบัติของวิทยุชุมชนควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และ 2) ควรมีการจัดประเภทวิทยุชุมชนให้ตรงตามวัตถุประสงค์การจัดตั้ง

5.2.1 ระเบียบวิธีปฏิบัติของวิทยุชุมชนควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เนื่องจากวิทยุชุมชนในปัจจุบันยังขาดแบบแผน ระเบียบวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้วิทยุชุมชนที่มีอยู่ขาดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ ส่งผลให้สถานีวิทยุชุมชนแต่ละรายมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป สิ่งเหล่านี้ทำให้ความเข้าใจในเรื่องของวิทยุชุมชนที่แท้จริงเกิดความคลาดเคลื่อนและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การขาดแบบแผนหรือหลักการในการประกอบกิจการวิทยุชุมชนที่ชัดเจนนี้ทำให้เกิดความสับสนและเป็นอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายวิทยุชุมชนหรือความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือหรือระหว่างผู้ประกอบการวิทยุชุมชนด้วยกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นในประเด็นนี้ไว้ดังนี้

“...จริงๆมันไปเหมือนกับที่เรียกว่า ไร่กระบวนยุทธแต่ได้เนื้อหา คือมันไม่ได้มีตายตัวว่าจะต้องขึ้นต้นอย่างนั้น ลงท้ายอย่างนี้ แต่ทุกคนก็เป็นที่รู้กันว่าถ้าฟังวิทยุชุมชนที่เป็นวิทยุชุมชนก็จะพูดกันประมาณนี้หรือภาษาที่ใช้อยู่ราวๆนี้ แต่ถ้าถามว่ามันจะถูกต้องตามหลักของ กทช. ไหมหรืออะ ไรเหล่านี้ไม่รู้ละแต่ก็จ๊อดรายการได้ทุกวัน... ทีนี้กำลังมองว่าปัญหาตรงนี้ว่าไอ้การ ไร่กระบวนยุทธบางทีมันก็มีทั้งเชิงบวกเชิงลบ เพราะว่าพอมัน ไร่กระบวนยุทธแล้วถ้าเราต้องการพลังอะไรเพื่อทำอะ ไรซักอย่างมันดูเหมือนไม่มี เพราะต่างคนต่างไม่รู้ใครเป็นอะ ไร ”

“กฎหมายมันต้องชัดเจน ถ้าตรงนี้ชัดเจนอะ ไรมันก็ไปหมด”

5.2.2 ควรมีการจัดประเภทวิทยุชุมชนให้ตรงตามวัตถุประสงค์การจัดตั้ง

ผู้ให้ข้อมูลเสนอความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งวิทยุชุมชนว่าควรมีการนิยามลักษณะวิทยุชุมชนให้ชัดเจน รวมทั้งระบุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งวิทยุชุมชนเพื่อเป็นการแบ่งประเภทของรายการอย่าง

ชัดเจน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินรายการวิทยุชุมชน ที่บางครั้งระบุว่าเป็นรายการวิทยุชุมชนแต่
สอดแทรกประเด็นทางด้านการเมืองหรือธุรกิจไว้ในรายการ เห็นได้จากข้อความ

“เพราะฉะนั้นเราต้องการรวมตัวเพื่อเกิดพลังอะไรสักอย่างก็จะขาดตรงนี้ไป
เพราะตอนนี้มันเหมือนกับว่าเจ้าวิทยุชุมชน นี่ก็วิทยุชุมชนแล้ววิทยุชุมชนจริงๆมัน
คืออะไรก็ตามคนต่างตอบกันไม่ได้เพราะว่ามันก็เป็นตัวตนของใครของมันอยู่”

“ที่ว่ามันน่าจะต้องไปดูตรงจุดนี้มากกว่า ถ้าพวกที่จะทำ business ก็จัดไปเลยที่นี้
ใน business มันควรจะมียีกว่าอยู่ในระดับไหน สมมุติว่าไม่ทำในระดับชาติก็ทำ
แค่ในระดับท้องถิ่นแล้วก็ทำในระดับเล็กๆน้อยๆ ระดับจังหวัด อย่างนี้แยกไปเลย
ให้ชัดเจนเป็น business อย่าง SME อย่างนี้ซึ่งก็จะเรียกตัวเองว่าวิทยุ SME ใช้นิยม
คะถำนั้นก็จัดกลุ่มให้เขาชัดเจน ไปเลยแล้วก็มาดูกันว่าจะมีทั้งหมดกี่คลื่นให้
ลงทะเบียนทั้งหมด”

5.3 แนวทางการพัฒนาการกำกับวิद्यุชุมชน

จากการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาวิธีการกำกับดูแลวิद्यุชุมชนได้ 3 ประการคือ 1) สถานีวิद्यุชุมชนควรมีระบบควบคุมดูแลตนเอง (self regulation) 2) การกำกับดูแลเพื่อป้องกันการถูกรวบงำโดยกลุ่มการเมือง และ3) สถานีวิद्यุชุมชนควรเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ดังนี้

5.3.1 สถานีวิद्यุชุมชนควรมีระบบควบคุมดูแลตนเอง (self regulation)

ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า ควรมีระบบควบคุมดูแลตนเองระหว่างผู้ประกอบการวิद्यุชุมชนด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนของเนื้อหาสาระที่นำเสนอในรายการ ซึ่งในประเด็นนี้ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า ขณะนี้มีสถานีวิद्यุชุมชนบางแห่งพื้นที่ได้เริ่มปฏิบัติตามแนวคิดนี้ นั่นคือทำการตกลงในเบื้องต้นระหว่างสถานีวิद्यุชุมชนในท้องที่เดียวกันว่าจะไม่นำเสนอเนื้อหาที่หมิ่นประมาท สถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นได้อีกด้วย

“แต่โอเคว่าสิทธิเสรีภาพจะใช้ควบคู่กับความรับผิดชอบได้อย่างไร จะใช้อย่างมีจริยธรรมได้อย่างไรก็เป็นเรื่องที่วิद्यุชุมชนจะต้องสร้างมาตรฐานอันนี้ขึ้นมา เหมือนกับสื่ออื่นๆเน้นการกำกับดูแลตนเองหรือ self regulation เนี่ยนะคะ และก็เปิดโอกาสให้กับสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆได้เข้ามาสะท้อนความคิดเห็น”

“วิद्यุชุมชนที่นี้ในความหมายของมันคือห้องเรียนทางสังคม การที่จะทำให้อสังคมเกิดความสมบูรณ์ขึ้นก็คือต้องหัดให้เขาเป็นผู้ที่สามารถที่จะเห็นแล้วผ่านกระบวนการคิดและสามารถพูดออกมาได้ สะท้อนปัญหาของสังคมนอกมาได้ มันเป็นห้องเรียนของการฝึก ฝึกการนำเสนอ ฝึกการเป็นผู้นำ การที่จะกล้าคิดกล้าทำซึ่งมันเป็นห้องเรียนของสังคมนะ อีกเรื่องหนึ่งก็คือการเป็น Regulator ของสังคมนะ ถ้าหากว่ามีผิดมันก็ต้องเอาไปแฉกันแล้วในวิद्यุแล้วมันก็จะมีการพูดถึงบ่อยๆ ย้ำกันอยู่นั่นจนกระทั่งอายุกัน สังคมจะเป็นตัวตัดสิน”

“มันต้องก้าวข้ามผ่านตรงนี้เพราะว่าวันนี้รัฐต้องก้าวไปถึงในขนาดที่รัฐต้องไม่ใช่ผู้ควบคุม ไม่ใช่ผู้ที่เอาอำนาจรัฐมาข่มเหงคนเหล่านี้แล้วมันจะเกิดการพัฒนาของมันเอง โดยอัตโนมัติ ไม่ต้องบอกว่าทิศทางของมันคืออะไร”

5.3.2 การกำกับดูแลเพื่อป้องกันการถูกรวบงำโดยกลุ่มการเมือง

เนื่องจากในปัจจุบันมีกลุ่มนักการเมืองบางกลุ่มฉวยโอกาสใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือในการ โฆษณาชวนเชื่อ บิดเบือนข้อเท็จจริง และใช้วิทยุชุมชนในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองให้กับ ตนเอง ด้วยเหตุนี้เองผู้ให้ข้อมูลจึงได้เสนอแนวคิดในการกำกับดูแลวิทยุชุมชนว่าควรมีกระบวนการหรือ วิธีการในการช่วยวิทยุชุมชนมิให้ถูกรวบงำจากกลุ่มทางการเมือง

“อยากเสริมตรงที่มองว่าจะอะไรเป็นวิทยุชุมชนหรือไม่ที่อยากให้มีบันทึกตรงนี้ว่า ถ้าวิทยุไหนก็ตามที่จะใช้เวลาของตัวเองเพื่อจะถ่ายทอดของที่วิ้อออกมามันไม่ใช่ เรื่องเลยเพราะมันจะกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองก็ได้ อะไรหลายๆอย่างและ มันไม่ควรที่รายการนั้นเขาผลิตเองไม่ได้ อยากจะให้บันทึกไว้จดไว้วันหนึ่ง”

5.3.3 สถานีวิทยุชุมชนควรเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

จากการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้เสนอว่า วิทยุชุมชนควรเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้ง ในเรื่องของการบริหารจัดการสถานี การผลิตรายการ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้สื่อในการถ่ายทอดเรื่องราวให้คนในชุมชนนำไปพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน และนำ เรื่องราวมาพูดคุยกันในลักษณะหมุนเวียนกันอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ประกอบการวิทยุชุมชนและผู้ฟังมีสิทธิและ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

“ที่มองว่าวิทยุชุมชนมันเป็นเหมือนพื้นที่หนึ่งที่ให้คนในชุมชนเข้าไปแลกเปลี่ยน เรียนรู้ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์นะ มันเป็นความห่วงใยซึ่งกันและกัน”

“เราก็พยายามที่จะบอกว่าองค์ประกอบที่จะเกิดเป็นวิทยุชุมชนมันน่าจะเกิดว่า เราพูดถึงเรื่องของการเป็นเจ้าของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะ มันจะ หาอุปกรณ์ หาสถานี การที่จะมาร่วมเป็นผู้จัด เรื่องของการจัดการเอง self manage ไม่ต้องจ้างใคร ไม่ต้องจ้างดีเจ ไม่ต้องจ้างคนเสียงเพราะๆมาจากที่ไหน”

5.4. แนวทางการทำงานของวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนวทางในการยกระดับการบริการวิทยุชุมชนให้ตอบสนองความต้องการของ ชุมชน ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้

5.4.1 การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับวิทยุชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า การยกระดับการบริการวิทยุชุมชนเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน นั้น คนในชุมชนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การร่วมจัดรายการวิทยุ กับผู้ดำเนินรายการ การเสนอความคิดเห็น การร่วมรับฟัง การแลกเปลี่ยนเรื่องราวปัญหาต่างๆ เป็นต้น

“เราก็พยายามที่จะบอกว่าองค์ประกอบที่จะเกิดเป็นวิทยุชุมชนมันน่าจะเกิดว่า เราพูดถึงเรื่องของการเป็นเจ้าของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะ มันจะ หาอุปกรณ์ หาสถานี การที่จะมาร่วมเป็นผู้จัด เรื่องของการจัดการเอง self manage ไม่ต้องจ้างใคร”

“เรียนเพิ่มเติมว่ามันทำในลักษณะของการมีส่วนร่วม อย่างที่ทำในสถานีนี้ก็ออก เลยว่าตอนที่เปิดสถานีใหม่ๆพอเราบอกว่าไม่มีนาฬิกาเดี๋ยวก็น่าจะมีคนหิ้วนาฬิกา มาอยากได้เทปใหม่อีกสักเครื่องเอาไว้กรอ เดียวมีคนเอาพัคลมมา คือก็ไม่รู้มันมา จากไหนแต่ก็มีของใช้ครบนะคะและก็ได้ก็กังวลว่าเดือนนี้มันจะมีตั้งค์ใหม่”

“ชาวบ้านอยากมีส่วนร่วมใหม่น่าจะให้ภาพที่กว้างกว่าเพราะว่าคือจริงๆเขาไม่ได้ อยากมาพูดทางวิทยุหรอกแต่เขาอยากเสนอความเห็น อยากจะฟังคำตอบ อยากจะบอกถึงปัญหาที่ใกล้ตัวเขาหน่อย หรือมาตามเรื่อง มาคุยกับดีเจแค่นี้เขาก็ โอเคแล้ว มันก็เรียกว่าการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงทางอ้อม”

“หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน คุณธรรม คุณภาพ... ที่จะเป็นปากเสียง เป็นเวที เป็นเครื่องมือ เป็นช่องทางที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร”

“การที่เราไม่ได้เป็นผู้ประกาศแต่เรามีจิตวิญญาณของความเป็นชาวบ้านการที่ อยากเรียนรู้ร่วมกันมันเกิดความงอกงามกับคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะป็นเยาวชน เด็ก นักเรียนที่เราจะได้เป็นศูนย์ให้เขาดูงาน ได้พัฒนาตนเองและคนแก่ที่อยู่กับบ้านก็ ได้ฟังและได้นำภูมิปัญญามาถ่ายทอดคิดร่วมด้วย”

5.4.2 วิทยุชุมชนควรได้รับการสนับสนุนในเรื่องกองทุน

กองทุนสนับสนุนการดำเนินกิจการวิทยุชุมชนถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นและควรได้รับการสนับสนุน แต่อย่างไรก็ดี ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าการได้รับกองทุนสนับสนุนจากภายนอกนั้น ไม่ควรมากกว่า 25-30 เปอร์เซ็นต์ ของรายรับของสถานีวิทยุชุมชน เนื่องจากหากได้รับกองทุนสนับสนุนจากภายนอกมากเกินไป จะทำให้เกิดการครอบงำ และทำให้สถานีวิทยุชุมชนขาดความเป็นอิสระในแง่ของการนำเสนอเนื้อหาใน

รายการ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังได้เสนอว่ารายได้ที่แท้จริงของวิद्यุชุมชนนั้นควรได้มาจากระบบสมาชิกหรือกิจกรรมที่ชุมชนจัดทำขึ้นเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับกิจการวิद्यุชุมชน

“มันน่าจะมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งและทำเป็นต้นแบบให้เห็นเลยว่านี่คือตัวอย่างของการบริหารตนเอง และก็อย่างที่บอกมันน่าจะมีกองทุนสนับสนุนจากส่วนกลางไม่ใช่จากชุมชนนะคะ”

“พวกเราพึ่งตัวเอง ینگะ ประเภทที่มีงานประจำแล้วก็รวมชาวบ้านที่พอมีทุนเล็กๆน้อยๆมาทำประชาคมแล้วก็สร้างพื้นที่กันขึ้นมา”

“ถามว่าเรามีรายได้ตรงไหนบ้างที่อาจจะได้จากการบริจาคและก็ผู้ที่เราเห็นประโยชน์มาช่วยค่าอาหาร ช่วยค่าไฟ”

“ชาวบ้านจะ *commitment* เองว่าเขาให้เดือนละพันนะแล้วเดี๋ยวมาคุยกันบางทีเขาก็จะระบุเลยว่าเขาจะสนับสนุนค่าน้ำค่าไฟกี่เดือน บางคนก็บอกว่าจะเอาอาหารมาเลี้ยงสนับสนุนเป็นอาหารการกินแต่จะไม่มีอะไรที่ออกมาเป๊าะๆ แต่มันกระจายกันแบบนี้แต่ท้ายที่สุดสถานีก็อยู่ได้นักจัดรายการก็มีอาหารการกินได้ก็
ไม่รู้เหมือนกันว่ามาจากไหน”

5.4.3 สถานีวิทยุชุมชนควรได้รับการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน

การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานกิจการวิทยุชุมชนมีความสำคัญต่อการยกระดับการบริการของวิทยุชุมชนมาก เพราะช่วยให้ผู้จัดรายการเกิดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพรายการให้ดียิ่งขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า ปัจจุบันมีวิทยุชุมชนแทบทุกกลุ่มใช้วิธีการตรวจสอบการดำเนินงานและการประเมินผลดำเนินงานกิจการวิทยุชุมชนด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการที่มีข้อตกลงกันว่าเรื่องราวที่จะสื่อสารกันจะต้องเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ และหากการดำเนินงานมีข้อผิดพลาดอะไร ก็ต้องมีการตักเตือนหรือว่ากล่าวกันได้ พร้อมทั้งมีกติกาที่จะเดินร่วมกัน เพราะฉะนั้นคณะกรรมการและผู้ฟังรายการจึงเป็นเสมือนผู้ตรวจสอบภายในที่คอยช่วยเหลือ และประชาสัมพันธ์จังหวัดเป็นผู้ตรวจสอบภายนอก ที่คอยแจ้งกระแสการตอบรับให้ทราบ

“...และวันนี้นั้นเป็นการตรวจสอบโดยกระบวนการทางสังคมซึ่งค่อนข้างปลอดภัยไหม ค่อนข้างปลอดภัยเพราะว่าเรามีข้อแม้เหมือนกันว่าเราจะไม่พูด

การเมืองนะ ถ้าพูดการเมืองเราก็จะโทรมาบอกกันนะว่าเฮ้อ มันชักจะออกไป
อย่างนี้แล้วละและพูดไม่เพราะแล้วละชาวบ้านเขาก็โทรมาแล้วก็คุยกัน”

5.4.4 การให้ความรู้และพัฒนาคุณภาพนักจัดรายการและเจ้าหน้าที่วิทยุชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการยกระดับการบริการวิทยุชุมชนให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนว่า ผู้ประกอบกิจการวิทยุชุมชนหรือผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนควรได้รับฝึกอบรมเพื่อเป็นการช่วยเพิ่มทักษะในการบริหารจัดการรวมถึงการดำเนินรายการ

“ส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านในชุมชนเขาก็ได้รับการศึกษาแล้วเขาก็รู้ความต้องการเวลาที่เขาสื่อแล้วว่าเวลาที่ความต้องการพัฒนาคุณภาพเขาเทียบเท่ามาตรฐานนะคะ เอาเขาเข้าอบรมเท่านั้นเองวิธีทำให้รายการมันน่าสนใจทำยังไงแต่ไม่ต้องบอก เพราะว่าจริยธรรมมันแทรกซึมอยู่ในชุมชนนั้นอยู่แล้ว”

“ถามว่าชาวบ้านอยากจัดรายการ คนที่ดูแลสถานีคงไม่ปล่อยให้แบบนั้น เพราะก็ต้องมีมาตรฐานของมันในระดับหนึ่ง”

นอกจากนี้ยังควรอบรมเรื่องของจริยธรรมหรือการมีจิตสาธารณะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมด้วย เพราะหากมีการพัฒนาคุณภาพนักจัดรายการหรือเจ้าหน้าที่วิทยุชุมชนแล้ว แต่ไม่ได้พัฒนาด้านจิตใจ ก็อาจส่งผลที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ใช้ความรู้ไปเพื่อธุรกิจ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว

“ผมนะมีวิทยุชุมชนมาปีนี้เป็นปีที่ 6 จะปีที่ 7 แล้วที่ทำ เคยจัดฝึกอบรมให้กับนักจัดรายการวิทยุและผู้คนที่ดำเนินรายการมา 21 ครั้งสร้างคนไปทั้งหมดประมาณ 200 กว่าคน ปัจจุบันพวกที่อบรมให้ไปอยู่ภาคธุรกิจหมดนี่คือสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอุปสรรคของวิทยุชุมชนที่แท้จริง สร้างมาสร้างแนวคิดให้แต่ไม่ได้รับผล”